

UNIVERSITETET
I OSLO

Senter for utvikling og miljø

Delrapport 1

Barrierer, motivasjoner og behov for oppskalering av regenerativt jordbruk. Norges Vel, Hellerud 31. mai 2023

Barrierer, motivasjoner og behov for oppskalering av regenerativt jordbruk

Sammendrag av workshop

Norges Vel, Hellerud 31. mai 2023

Pilotprosjektet «Regenerativ Region: Oppskalering av regenerativ dyrkingspraksis i Viken» er delfinansiert av midler fra Viken fylkeskommunes tilskuddsordning Jordløftet.

Onsdag 31. mai inviterte prosjektgruppa i Regenerativ Region bønder, rådgivere, forskere, naturbrukslærere og forvaltning for å diskutere barrierer og motivasjoner for oppskalering av regenerativt jordbruk i Norge. Vi var 32 deltakere.

Første del av workshopen bestod av presentasjoner fra prosjektgruppa, en rådgiver, styreleder i Regenerativt Norge, og flere bønder. Andre del av workshopen var satt av til gruppearbeid. Basert på tilbakemeldinger i påmeldingsskjemaet delte vi opp diskusjonen i fem temaer: *gårdsøkonomi, faglig uenighet, rådgivning, praktisk omstilling og landbrukspolitik og subsidier.*

Hovedpoengene fra diskusjonen var:

- Regenerativt jordbruk er en ny måte å tenke på.
- Bøndene går i front og utvikler kunnskap om regenerativt jordbruk.
- Vi trenger mer helhetlig og tverrfaglig (gårdsbasert) forskning på, og tilnærming til, regenerativt jordbruk sammen med praktikere, forskere og rådgivning.
- For at flere bønder skal legge om trengs det økonomisk og annen støtte fra myndigheter.
- For økonomiske og andre virkemidler må vi å bli enige om disse skal gis på bakgrunn av tiltak, prosess eller resultat.

Hovedtrekk fra innspill under workshopen er organisert i tabellene under etter tema. Forkortelsen RJ står for regenerativt jordbruk.

Oslo, 28.08.2023

Karen V. Lykke

På vegne av Regenerativ regions prosjektgruppe

	Motivasjon	Barrierer	Forslag og Behov
Gårdsøkonomi	Bygge mold Øke avling Sunnere mat Økt robusthet i møte med ekstremvær Reduserte kostnader til gjødsel og sprøytemidler Bedre økonomi (lønnsomhet på sikt)	Bønder er økonomisk presset. Omlegging krever derfor sterk motivasjon, forståelse for RJ og engasjement for jordhelse. Fokus er på utbytte og høy avling (for bønder, rådgivning og politikere). Det er mangel på helhetlig, langsiktig perspektiv om gårdens ressurser som integrert i økonomien. Økonomiske barrierer er knyttet til: • <i>Investeringer</i> i startfasen, særlig maskiner. • <i>Usikkerhet</i> rundt den nye fremgangsmåten. • <i>Resultater</i> av den nye fremgangsmåten (risiko for lavere avling). • <i>Tidsbruk</i> – tid er allerede knapp for bønder som møter økende krav om rapportering.	• Utvikle tilskuddsordning til RJ, derav omleggingstilskudd. • Forske på og dokumentere den økonomiske kostnaden/gevinsten ved å legge om, samt tidsperspektiv. • Utvikle et økonomiplanleggingsverktøy. • Vise gode eksempler på at RJ kan være lønnsomt. • Fremme Holistic Management som integrerer drift og økonomi. • Finne alternative måter for å bedre gårdsøkonomi: etablere salgskanaler, finne kjøpere som verdsetter produksjonsmåte. • Betale bonden for karbonbinding (men hvordan måle dette?)
Faglig uenighet	Faglig uenighet bidrar til mangfold i landbruket. Forskjellige fagmiljøer har ulik tilnærming til usikkerhet, noe som bidrar til utvikling. Utvikling av agronomisk praksis knyttet til RJ er relativt nytt med lite forskning: resulterer i forskjellige tilnærminger som man kan lære av. Både konvensjonelle og økologiske bønder er interesserte i og samarbeider om regenerativt jordbruk.	RJ utfordrer klassisk agronomi hvor det er mangel på helhetlig tenkning. Faglig uenighet med ulike definisjoner, forståelser og tilnærminger til RJ kan hindre dialog, læring og utvikling av RJ, og dermed bønders eksperimentering med RJ. Bønder er likevel i front for utviklingen av kunnskap og praksis om RJ, mens forskning og rådgivning henger etter. Skala og krav om dokumentasjon for resultater begrenser rådgivningsmuligheter. Bønder sine erfaringer blir møtt med skepsis og svar om at deres arealer er for små til å bidra til «forskning»/dokumentasjon.	• Helhetlig og tverrfaglig forskning, med fokus på samskaping av kunnskap mellom forskere og praktikere. • Samarbeid og erfaringsutveksling mellom ulike fagmiljøer. • Uavhengig forskning sammen med bønder ute på gårdene (Living Lab format) • Dokumentasjon på resultater (agronomisk og økonomisk) • Anerkjennelse av erfaringsmessig kunnskap. • Utarbeide en protokoll for åkerbruk som gjør RJ målbart, slik som Regenerativt Norge jobber med på målrettet beitebruk.

	Motivasjon	Barrierer	Forslag og Behov
Rådgivning	Det er økende interesse og læringsvilje blant bønder. Fellesskap og dialog mellom bønder og rådgivere. Bønder som har fått rådgivning om RJ opplever dialog både med rådgivere og andre praktiserende bønder, hvor man sammen deler erfaringer og diskuterer muligheter.	Det er avstand mellom forskning, rådgivning og praksis. Helhets- og kretsløpsperspektiver mangler. Rådgivere er ofte spesialiserte og mister fokus på samspill av økosystemprosesser. Det er behov for høy kompetanse om jord og planter for å gi skreddersydde råd. Norge mangler rådgivere med kompetanse på RJ. Bønder opplever manglende interesse fra den etablerte rådgivningen. NRL kan ikke gi råd uten erfaring og vitenskapelig dokumentasjon fordi de må gi råd som er «sikre». Bøndene føler ikke deres erfaringer og dokumentasjon blir anerkjent. NLR sin rådgivning tilpasses majoriteten av bønders behov, og RJ er ikke hovedfokus.	• Rådgiver-rollen må endres til en diskusjonspartner som samskaper kunnskap med bønder, og som veileder i stedet for å fortelle hva som skal gjøres, og som stimulerer til å bygge nettverk mellom praktikere og rådgivere. • Kompetanseheving blant rådgivere om jordprosesser. NLR bør ha noen spesialister på RJ. • Stimulere til mangfold i rådgivningen. • Forskning på gårder sammen med praktikere, rådgivere og forskere. • Rådgivningen bør etablere egne forsøk som sammenligner RJ med ulike dyrkingspraksiser. • En kommunikasjonsplattform for rådgivning og info om RJ.
Praktisk omstilling	Å se bedring i jordstruktur og forbedret agronomisk håndverk. Nettverk mellom bønder: diskusjon og erfaringsutveksling fører til samskaping av kunnskap om regenerativ praksis.	Omstilling i hodet er vanskeligere enn praktisk omstilling. Bønder leder den praktiske omstillingen og utviklingen av det nye agronomiske håndverket. Forskning og rådgivning henger etter. Mangel på rådgivning, nettverk, utstyr, infrastruktur for jordprøver og bladsaftanalyser. Tidsaspekt: det tar tid å utvikle, presisere og time nye praksiser. Omstilling tar tid både rent praktisk og før man ser resultater i jorden (3-5 år). Usikkerhet rundt håndtering av ugress (spesielt økologiske bønder).	• Bønder og rådgivere bør lære å lese jordens tilstand. • Lavterskel start: begynne med å grave i jorden, grønn bro, ferment i husdyrgjødsel. • Anerkjenne at omstilling tar tid og kan gå på bekostning av volum i en liten periode. • Arrangere åpne markdager. • Øke tilgang på kurs og trening • Bygge lokale nettverk hvor bønder deler erfaringer og finner løsninger. • Utvikle mentorordning. • Støtte pionerbøndene.

	Motivasjon	Barrierer	Forslag og behov
Landbruks-politikk og subsidier	Subsidier styrer <i>mye</i>. Forvaltningen kan stimulere til endring ved å legge premisser (miljøkrav, klare politiske mål) for å fremme RJ. RJ passer inn i de miljøkravene og tiltak som myndighetene legger opp til, og en del av RMP er naturlig del av regenerativ dyrking (ikke høstpløyning, tilskudd til kompostering og mangfoldige fangvekst-blandinger).	Kanaliseringspolitikken: a) skiller husdyr fra kornproduksjon og er dermed i strid med RJ sitt fokus på å fremme naturlige økosystem ved å bl.a. integrere husdyr i driften. b) stimulerer til volum og økt matproduksjon, men til hvilken pris (jord-, plante-, folkehelse)? Hva skal tilskudd baseres på: resultat, prosess eller tiltak? Det er utfordrende å måle jordhelseprosesser, men krav om dokumentasjon på effekter av RJ er viktige for at Stortinget kan tilrettelegge tilskudd. Tilskudd er ikke alltid nok for å motivere endring. Kvalitetskrav som høye proteinkrav og form på grønnsaker anses som viktigere enn høyt næringsinnhold. Raske løsninger med fokus på klima og CO2 kan potensielt komme i konflikt med de saktere omstillingsprosessene som kreves for å regenerere jord. YARA sin beregningsmodell påvirker bønder til å gjødsle mye når NPK er billig og motsatt.	• Definere hva tilskudd skal baseres på. • Virkemidler direkte til bonden må gjøres lønnsomme. • Utvikle: a) Tilskudd til omlegging til RJ og til kurs i RJ som bønder må gjennomføre for å få utbetalt tilskudd. b) Regenerativ stempel/merkeordning? c) Effektivitetsindeks som måler at man <i>både</i> har bygget opp jorden <i>og</i> fortsatt har høy avling. • Stimulere til helhetstankegang ved å: a) integrere husdyr i driften b) Flytte mer midler fra grunnsubsidieringen til jordbruket over til spesialiserte bevilgninger som RMP hvor man har mer handlingsrom. • Videreutvikle ordningen for jordhelse: prioritere rådgivning og styrke de tilskudd som gir bedre jordhelse. • Dokumentere og merke mer næringsrik mat.

Regenerativ region er et tverrfaglig nettverk av bønder, rådgivere, landbrukslærere, akademikere og forvaltning som samskaper forskning på jordhelse og regenerativt landbruk. Prosjektgruppen består av:

Karen V. Lykke og Elin Helena Wyller, SUM, UiO

Aksel Hugo, NMBU

Anne Strøm Prestvik, Norges Vel

Isabelle Hugøy, PhD-stipendiat, UiB

Vibhoda Holten, Sunn Jord

Martin Beck, rådgiver innen regenerativt jordbruk

Dag Molteberg, bonde og forsker